

บทที่ 7
การประกอบภาพ
Composition

การประกอบภาพ

(Composition)

ในการถ่ายทำภาพยนตร์ นอกจากผู้ถ่ายจะสามารถควบคุมกระบวนการต่างๆในการถ่ายทำภาพยนตร์ได้แล้ว เช่น กล้อง การปรับหน้ากล้อง แสง แว่นกรองแสง และการตัดต่อจนแล้วเสร็จ สามารถนำมาฉายได้ภาพปรากฏบนจออย่างสมบูรณ์ แต่ถ้าจะสร้างให้ผู้ชมเกิดอารมณ์ต่างๆไปตามเนื้อเรื่อง ชมแล้วเกิดความประทับใจ (Impression) ไม่เกิดความเบื่อหน่าย หน้าที่นี้จะตกอยู่กับผู้กำกับภาพและผู้ถ่ายภาพยนตร์ ที่จะต้องพยายามถ่ายทำให้สนองความต้องการของผู้ชมให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ อย่างน้อยควรพยายามถ่ายภาพยนตร์ให้ชวนดู เมื่อผู้ชมได้ชมแล้วจะเข้าใจเรื่องราวได้ทันทีและมีคุณค่าทางด้านศิลปะ (Artistic - value) ซึ่งทำให้ภาพยนตร์เรื่องนี้จะมีเรื่องราวที่ดี ลำดับภาพเยี่ยม ต้องมีความงามของมุมภาพแฝงไว้ในเนื้อเรื่องด้วย

การถ่ายทำภาพยนตร์ให้ชวนดู รู้เรื่อง เข้าใจ และมีค่าทางศิลปะ ผู้ถ่ายทำจำเป็นที่จะต้องมีความรู้ความชำนาญในด้าน "การประกอบภาพ" (Composition) เป็นอย่างดี เพราะสามารถสนองความต้องการของผู้ชมดังกล่าวมาแล้ว

การประกอบภาพ มีความหมายค่อนข้างกว้างขวางมาก มีกระบวนการต่างๆที่จะทำให้นักภาพยนตร์ชวนดู เข้าใจง่าย ดึงดูดสายตา น่าสนใจ ดูแล้วไม่เบื่อ มีคุณค่าทางศิลปะ เกิดความประทับใจ การจัดวางสิ่งที่ถ่ายรวมไว้ในฉากให้สวยงามชวนดู มีบรรยากาศตรงกับท้องเรื่องและอารมณ์ของผู้ชม การให้แสงสว่างในเรื่องของแสงเงา ให้มองเห็นส่วนรายละเอียด (Detail) ทั้งในส่วนที่สว่าง (Highlight detail) และในส่วนที่มืด (Shadow detail) เพื่อให้ดูง่ายและสวยงามชวนดู การจัดสีของเครื่องแต่งฉากและเครื่องแต่งตัวของตัวละคร ทั้งพื้นหน้าและพื้นหลังให้ได้กลมกลืน หรือสีที่ตัดกันตามหลักของศิลปะ การตั้งกล้องในแง่มุมต่างๆให้ได้ภาพที่ผู้ชมเข้าใจเรื่องราวและมองเห็นงานศิลปะ

หลักการประกอบภาพ

ในการถ่ายทำภาพยนตร์ ผู้ถ่ายจะต้องพิจารณาบริเวณที่จะถ่ายให้ตัวอย่างรอบคอบเสียก่อนว่า จะเลือกถ่ายส่วนไหนให้ปรากฏบนจอ ส่วนไหนควรที่จะต้องตัดออก จะตั้งกล้องในระดับใดดี โดยดำเนินการประกอบภาพเพื่อสนองความต้องการของผู้ชมตามหลัก ซึ่งพอจะมีแนวทางได้ดังต่อไปนี้คือ

1. ถ่ายภาพให้เห็นสิ่งที่ถ่าย มีขนาดโต หรือมองเห็นเด่นอยู่กลางจอ

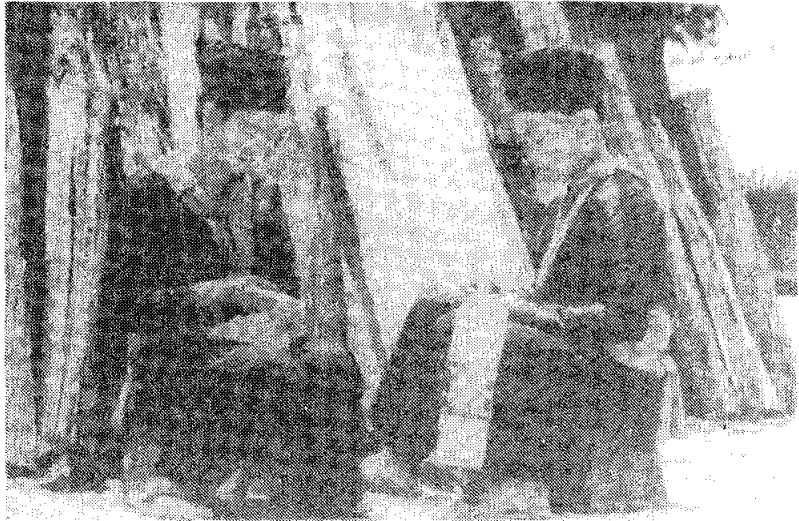
ตามธรรมดาหรือโดยธรรมชาติ สายตาของคนเราจะถูกตรึงอยู่ที่ส่วนกลางของจอภาพ ดังนั้น ภาพที่มีขนาดใหญ่ควรที่จะเป็นจุดเด่นอยู่กลางจอ เพื่อดึงดูดสายตาของผู้ชม แต่ไม่ใช่การถ่ายทุกครั้งจะต้องได้ภาพที่ใหญ่อยู่กลางจอเสมอไป

การที่จะให้ผู้ชมมองเห็นสิ่งที่ถ่ายขนาดใหญ่โตหรือใกล้ที่สุด และจะสามารถเห็นรายละเอียดของสิ่งนั้นได้ชัดเจน โดยเฉพาะการถ่ายใกล้ "โคลัสอัพ" (Close up) เช่น ภาพใบหน้าคน ภาพดอกไม้ ภาพแมลงตัวเล็กๆ เป็นต้น ภาพเหล่านี้ควรจะถ่ายให้อยู่ตรงกึ่งกลางของภาพเสมอ ส่วนฉากหลัง (Background) ของภาพถ่ายใกล้นี้ ถ้าเป็นฉากซึ่งมีความยุ่งเหยิง ควรจะปรับความชัดให้อยู่นอกระยะชัด (Out of focus) เพื่อที่จะลดการแย่งสายตาของผู้ชม แต่ถ้าเป็นฉากหลังที่สวยงาม หรือส่งเสริมความสำคัญของสิ่งที่ถ่าย ก็ควรปรับความชัดให้อยู่ในระยะชัดได้

2. ถ่ายให้ภาพมีน้ำหนักถ่วงเท่ากัน

แม้ว่าการประกอบภาพโดยให้วัตถุที่ถูกถ่ายนั้นให้อยู่ในตำแหน่งส่วนกลางของจอภาพ ซึ่งเป็นภาพที่ดีแล้วก็ตาม แต่ก็ยังปรากฏให้สายตาของคนเรามองเห็นว่า ภาพที่ได้นั้นไม่ได้อยู่ตรงกึ่งกลางจอพอดี ทั้งที่ความจริงแล้ว สิ่งที่ปรากฏบนจอคงอยู่ตรงกึ่งกลางจอพอดีอยู่แล้ว ทั้งนี้ เนื่องจากแสงหรือสีจากด้านซ้ายและด้านขวาของภาพไม่เหมือนกัน หรือเป็นสีตรงกันข้าม สามารถดึงดูดสายตาทำให้มองเห็นสิ่งที่ถ่ายไม่ได้อยู่ตรงกลาง หรือทำให้สายตาของผู้ชมภาพยนตร์หันเหไปได้

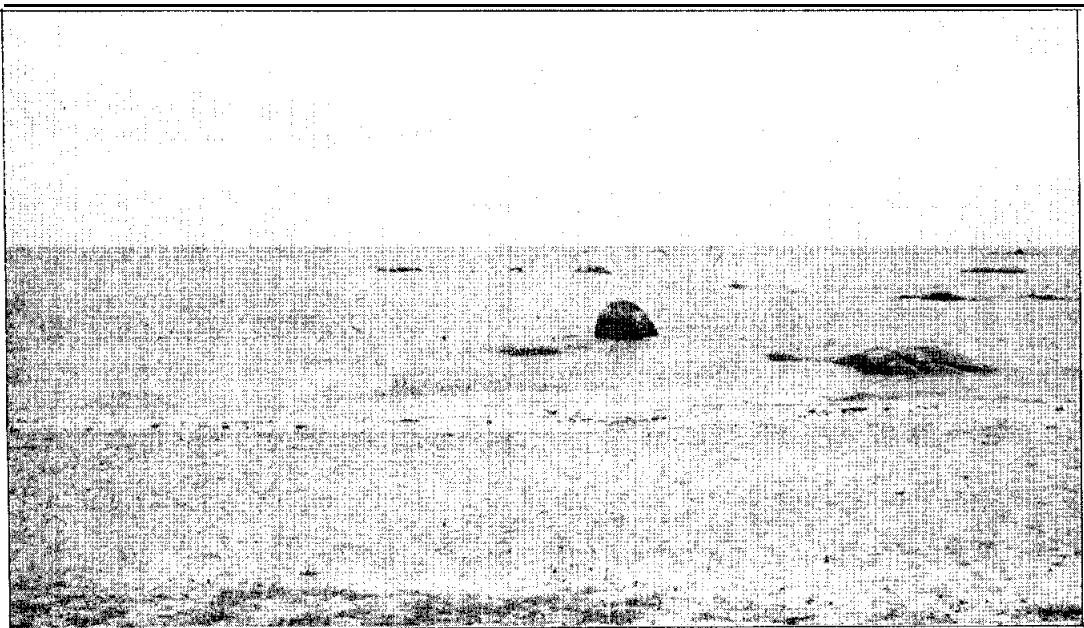

การที่ตาคนเรามองเห็นส่วนสำคัญของภาพไม่อยู่ตรงกลางภาพ เพราะสีที่แตกต่างกันภายในกรอบภาพทำให้ "น้ำหนักถ่วง" (Weights) ของภาพสูญเสีย "ดุลยภาพ" (Balance) ไป น้ำหนักถ่วงในการประกอบภาพนี้ หมายถึง พื้นที่ส่วนสีที่คล้ำในกรอบภาพ (Heavy shadows) เป็นน้ำหนักถ่วงที่หนักมากในการประกอบภาพ ดังนั้น ความจำเป็นที่จะต้องทำให้น้ำหนักถ่วงของภาพทางด้านซ้ายและด้านขวาเท่ากัน หรือได้ดุลยภาพนั้น โดยถือว่าบริเวณพื้นที่ส่วนสีขาวหรือสีที่กระจ่างของภาพ จะดึงดูดสายตาผู้ชมมากที่สุด

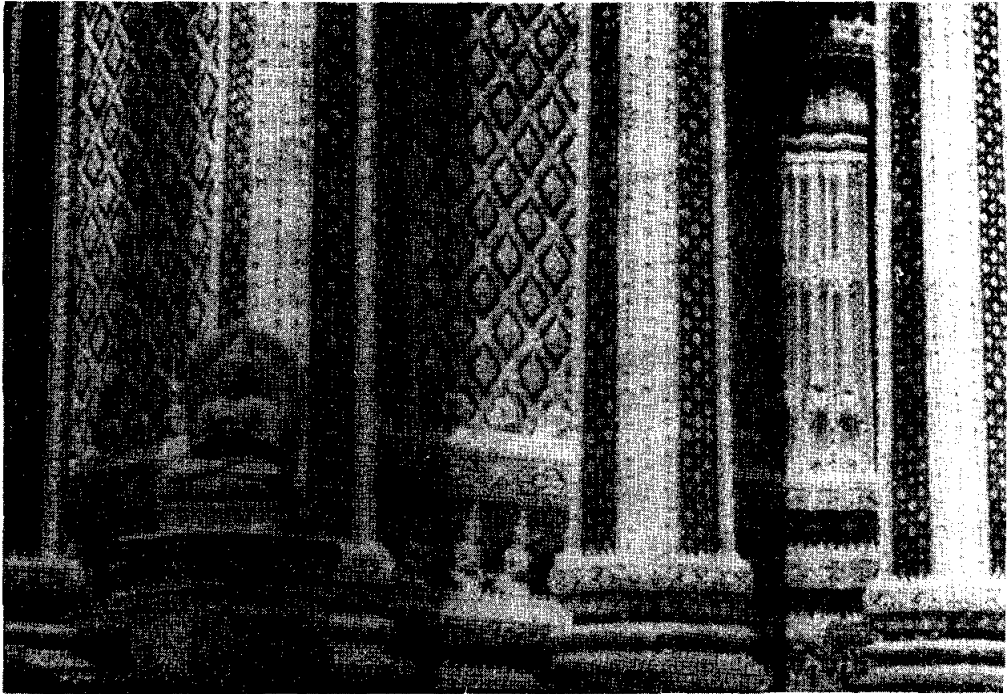
ดังนั้น เมื่อส่วนสำคัญของสิ่งที่ถ่ายหรือส่วนบริเวณสีขาวไม่ได้อยู่บริเวณส่วนกลางของกรอบภาพ โดยมีส่วนสีคล้ำถ่วงน้ำหนักอยู่ข้างเดียว ก็จำเป็นที่จะต้องประกอบภาพให้มีสีคล้ำที่มีน้ำหนักถ่วงไว้อีกข้างหนึ่งของภาพบริเวณที่จะทำให้ตามองเห็นว่าได้ดุลยภาพกันกับอีกข้างหนึ่งของภาพ และจะต้องระลึกไว้เสมอว่า ไม่ควรประกอบภาพให้มีบริเวณที่มีสีขาว หรือสีอ่อนที่มีความสว่างจ้า (Light toned area) ครอบคลุมเนื้อที่ส่วนใหญ่ของภาพ เพราะความสว่างจ้านี้เองจะทำให้แยงสายตาหรือทำให้เกิดความสับสนแก่ผู้ชม

3. ถ่ายภาพอย่าให้มีเส้นมาแบ่งแยกภาพ

เส้น (Lines) มีอิทธิพลต่อสายตาของผู้ชมให้เกิดอารมณ์ผันแปรไปตามสิ่งที่สร้างศิลปะเหล่านั้นได้เช่นกัน เส้นตรง เช่น เส้นขอบฟ้า เส้นขอบน้ำหรือแม่น้ำ ขอบตึกสูงๆ เสาไฟฟ้า เสาโทรเลข เสาโทรศัพท์ เสากระโถงเรือ รวมทั้งลำต้นไม้ใหญ่ที่ตั้งตรง อนุสาวรีย์ที่ตั้งตรง ย่อมสามารถดึงดูดสายตาผู้ชมให้เกิดความรู้สึกแยกภาพบนจอทั้งภาพออกไปเป็นส่วนๆ ทำให้ขาดความเป็นหน่วยเดียวกัน (Unity) ของภาพไป ภาพที่ถ่ายมาเห็นเส้นขอบแม่น้ำหรือขอบฟ้าปรากฏอยู่กึ่งกลางภาพในแนวราบ (Horizontal) ผู้ชมก็จะเกิดความรู้สึกว่าภาพนั้นถูกแบ่งออกเป็นสองส่วนเท่าๆกัน คือ ส่วนบนครึ่งหนึ่งกับส่วนล่างอีกครึ่งหนึ่ง ขอบน้ำและขอบฟ้าจะแย่งสายตาของผู้ชมไปหมด และอีกประการหนึ่ง ระหว่างความสว่างของท้องฟ้าทำให้เกิดความเงี้ยว ส่วนความสว่างของท้องน้ำหรือท้องทะเลเกิดความเงี้ยวเหมือนกัน แต่อารมณ์และความรู้สึกจะแตกต่างกัน เหมือนภาพนี้ถูกแบ่งออกไปเป็นสองส่วนออกจากกัน จนไม่ทราบว่าจะชมภาพส่วนบนหรือส่วนล่างแทนที่จะมองภาพรวมส่งเสริมซึ่งกันและกัน จึงทำให้หมดความสนใจที่จะดูภาพทั้งภาพ ดังนั้นอิทธิพลของเส้นจึงมีผลต่ออารมณ์และความรู้สึกได้ ถ้าไม่พิจารณาให้ดีเส้นต่างๆที่ประกอบอยู่ในภาพ จะมีผลให้ภาพที่ถ่ายมาไม่ได้รับความสนใจ ในทางตรงกันข้ามถ้าเส้นมาประกอบภาพอย่างชาญฉลาดก็จะส่งผลให้ภาพที่ถ่ายมานั้นได้รับความสนใจ แม้ภาพที่ได้มานั้นเป็นภาพที่ถ่ายมาอย่างง่าย ๆ ผู้ถ่ายภาพควรที่จะหาประโยชน์จากเส้นมาประกอบภาพเพื่อส่งเสริมภาพให้มีความหมายได้ศิลปะ

เส้นตั้งหรือเส้นตรงทางแนวตั้ง (Vertical lines) เช่น เสาต่างๆ ต้นไม้ตั้งตรงตลอดจน อนุสาวรีย์ที่ตั้งตรง ก็สามารถให้ความรู้สึกเช่นเดียวกันกับเส้นตรงในแนวราบที่ปรากฏอยู่กึ่ง กลางภาพในแนวตั้ง ซึ่งจะทำให้ผู้ชมเกิดความรู้สึกว่าภาพนั้นถูกแบ่งออกสองส่วนเท่าๆกัน ดังนั้น จึงควรถ่ายภาพโดยไม่ให้เส้นตรงนั้นปรากฏอยู่ตรงกลางภาพพอดี ควรให้อยู่ทางด้านขวา หรือด้านซ้ายของภาพ หรือจะถ่ายให้เห็นยอดเสาชัดเจนหรือเรียงแถวในทางลึกของภาพ

เส้นทแยงมุมและเส้นโค้งจะมีอิทธิพลทั้งในทางช่วยส่งเสริมการประกอบภาพให้ได้ดี ขึ้นหรือเลวลงได้ ซึ่งจะช่วยให้ภาพยนตร์ชวนดูยิ่งขึ้น เส้นดังกล่าวควรจะเริ่มต้นจากด้านหนึ่งของภาพให้ "พุ่ง" หรือ "ชี้" ตรงไปที่สิ่งที่ต้องการถ่าย (Subject) อันเป็นส่วนสำคัญที่สุดของ ภาพเพื่อดึงดูดสายตาของผู้ชมไปสู่สิ่งที่ถ่าย ไม่ว่าเส้นใดๆที่ปรากฏในภาพ จะเป็นเส้นที่ดึงดูด สสายตาผู้ชมให้พุ่งไปสู่สิ่งที่ถ่าย ก็นับได้ว่าเป็นการประกอบภาพที่ดี

ในการถ่ายภาพยนตร์จะพบเส้นต่างๆปะปนอยู่ในฉากมากมาย เช่น ในฉากกลางแจ้ง จะพบเห็นเส้นตรงและเส้นโค้งของเงา รั้ว ตึก ภูเขา และต้นไม้ โดยในการถ่ายทำภาพยนตร์จะ มองเห็นเส้นเริ่มจากมุมหนึ่งของกรอบภาพพุ่งไปสู่มุมตรงข้ามในทางทแยงมุม เพราะเส้น ทแยงมุมสามารถเข้าอารมณ์ของผู้ชมให้เกิดความรู้สึกว่า สิ่งนั้นเคลื่อนไหวได้

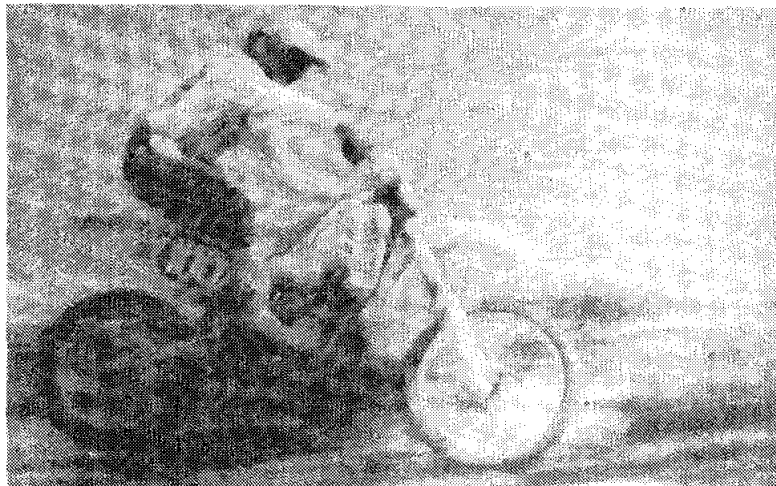
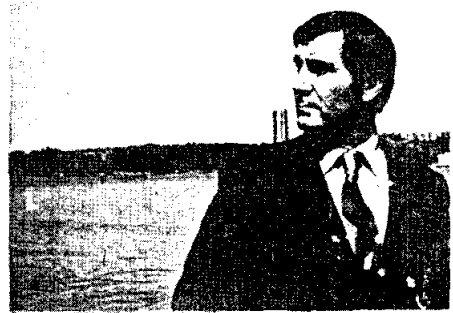
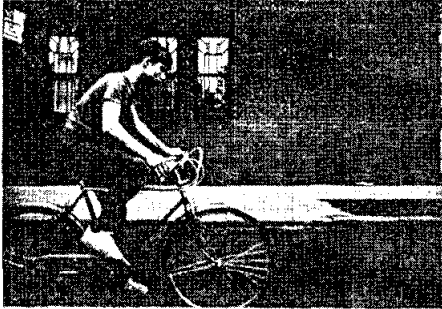

ส่วนเส้นโค้งตามปกติก็มีคุณค่าในทางอารมณ์ของผู้ชมให้เกิดความรู้สึกไปในทางความดีงามและอ่อนช้อย ถ้าได้จัดให้เริ่มต้นจากมุมหนึ่งของกรอบภาพไปยังมุมตรงกันข้ามหรือจากด้านล่างเฉียงไปสู่ด้านบนของกรอบภาพ เส้นโค้งอีกชนิดหนึ่งที่นักถ่ายภาพมักชอบเรียกกันคือ "S From" ถ้านำมาประกอบในภาพให้เส้นโค้งนี้พุ่งหรือชี้ไปสู่สิ่งที่ถ่ายได้ด้วย ก็จะยิ่งสร้างความงดงามและมีศิลปะให้แก่ภาพนั้นยิ่งขึ้น

4. การถ่ายย่อให้มีที่ว่างทิ้งไว้มากเกินไป

ในการประกอบภาพทางราบ ผู้ถ่ายจำเป็นจะต้องถ่ายให้มองเห็นสิ่งที่ถ่าย (Subject) และอุปกรณ์ประดับฉากให้ปรากฏในภาพจนเต็มกรอบภาพ ไม่ควรที่จะปล่อยให้ส่วนใดส่วนหนึ่ง เว้นว่างไว้มากเกินไป และไม่ควรจัดให้อัดแน่นจนยุ่งเหยิงแก่สายตา หรือไม่มีที่ว่างให้พักสายตาได้เลย

5. การถ่ายสิ่งที่เคลื่อนไหว ควรเว้นที่ว่างด้านหน้าไว้

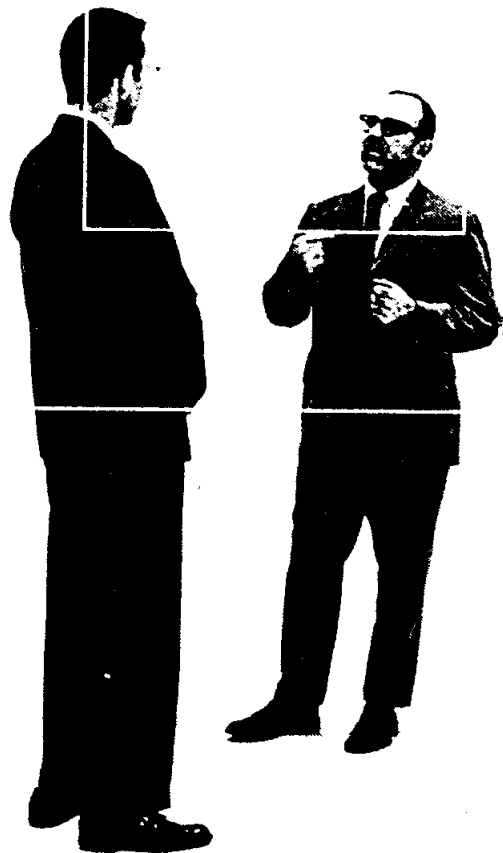
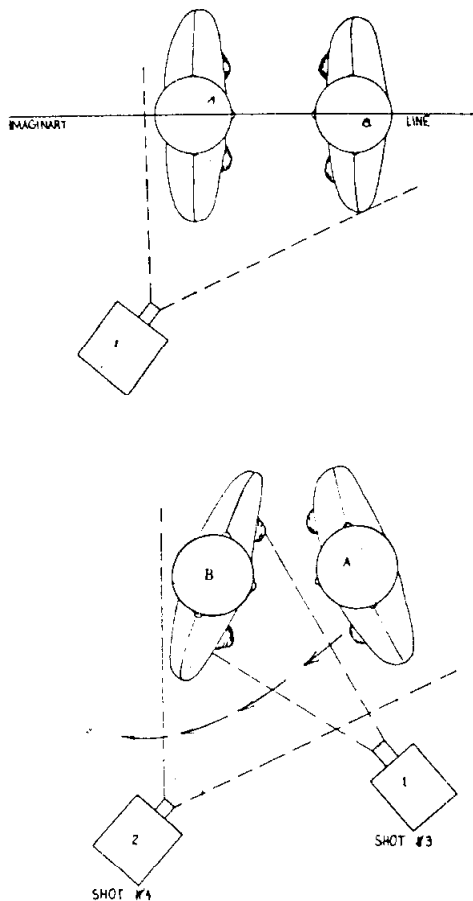
ในกรณีที่การถ่ายภาพยนตร์ที่สิ่งที่จะถ่ายมีทิศทางเคลื่อนไหว เช่น รถยนต์วิ่ง ศูนย์กำลังกระโดด ม้ากำลังวิ่ง หรือคนกำลังวิ่ง เป็นต้น ผู้ถ่ายควรมีหลักดังต่อไปนี้

ก. ถ้าความเคลื่อนไหวยมีทิศทางที่ไม่แน่นอน ควรจับภาพให้สิ่งที่เคลื่อนไหว่นั้น อยู่ตำแหน่งกลางภาพ เว้นที่รอบกรอบภาพให้มีที่ว่างกว้างพอสมควรที่ความเคลื่อนไหว่นั้นจะ เคลื่อนเข้าไปหาได้ ตั้งกล้องให้นิ่งโดยไม่ต้องหันหน้ากล้องติดตามความเคลื่อนไหว่นั้น (Follow) การเคลื่อนไหว่เช่นนี้ ได้แก่ กลุ่มเด็กที่กำลังกระโดดโลดเต้น เป็นต้น

ข. ถ้าความเคลื่อนไหวมีทิศทางมุ่งไปในทางใดทางหนึ่งที่แน่นอน การเคลื่อนไหวดังกล่าว ผู้ถ่ายทราบดีอยู่แล้วล่วงหน้าและรู้จะสิ้นสุดในทางใด ผู้ถ่ายควรตั้งกล้องถ่ายให้ติดที่โดยประกอบภาพให้มองเห็นสิ่งนั้นในกรอบภาพที่มุมใดมุมหนึ่ง แล้วจะเว้นที่ว่างไว้ข้างหน้าสิ่งที่ถูกถ่ายในทิศทางที่ความเคลื่อนไหวจะเคลื่อนไป เช่น คนกำลังวิ่งไปข้างหน้า เป็นต้น

ค. ถ้าความเคลื่อนไหวมีทิศทางที่แน่นอน แต่เคลื่อนไหวไปในระยะทางไกลมาก ผู้ถ่ายอาจเลือกตั้งกล้องถ่ายได้ 2 วิธีคือ ถ่ายติดตามความเคลื่อนไหวนั้น หรือถ่ายไปตามทางทะแยงมุม เพื่อแสดงถึงความรวดเร็ว หรือติดตามในทางระดับหรือทางราบ โดยหันกล้องตามไป เรียกว่า "แพน" (Pan, Panning)

แต่ในกรณีที่สิ่งเคลื่อนไหวนั้นเป็นคนละฝ่าย เพื่อแสดงให้เห็นว่าคุณคือเป็นคนละฝ่ายกันที่กำลังประจัญหน้า ผู้ถ่ายควรจะต้องตั้งกล้องถ่ายให้เห็นฝ่ายหนึ่งเคลื่อนไปในทิศทางหนึ่ง เช่น จากซ้ายไปขวา ส่วนอีกฝ่ายหนึ่งให้เคลื่อนที่ไปในทิศทางตรงข้าม คือจากขวาไปซ้าย ก็จะทำให้ผู้ชมเข้าใจเรื่องราวของภาพยนตร์ได้ดี หรือง่ายขึ้น.

ง. ถ้าความเคลื่อนไหวที่เป็นท่าทีหรือแววตา ผู้ถ่ายควรจะเว้นที่ว่างข้างหน้าไว้ให้ผู้ชมเกิดอารมณ์ตามผู้แสดง เช่น โบนัาของสุภาพสตรีในระยะใกล้ (Close up) ที่กำลังจ้องมองสิ่งที่มีอยู่นอกจอด้วยอารมณ์อย่างหนึ่ง แต่ถ้าถ่ายด้านข้าง (Profile) ของวงหน้า โดยให้ศีรษะอยู่ทางด้านหนึ่งของกรอบภาพ ส่วนนัยตาอยู่บริเวณกลางภาพ เพราะเป็นส่วนที่สำคัญที่สุดของใบหน้า และยังเป็นส่วนที่สร้างอารมณ์ให้เกิดขึ้น สำหรับพื้นที่ข้างหน้าควรปล่อยไว้ให้แสดงท่าทีทางแววตา.

